

Бобечко Н. Р.*доктор юридичних наук,**доцент кафедри кримінального**процесу і криміналістики**(Львівський національний університет імені Івана Франка)*

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЦІННІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Гарантування справедливості у всіх сферах державного і суспільного життя є одним з основних обов'язків кожної демократичної держави. Без справедливості право втратило б свій сенс, глибоко укорінений у суспільній свідомості. Справедливість належить до тих цінностей, дефіцит яких надзвичайно гостро відчувається людиною.

Кримінальний процес є тією сферою, де сподівання справедливості є особливо великим. Правосуддя немислиме без справедливості. Від кримінального процесуального права очікується гарантування справедливого кримінального провадження, що матиме наслідком ухвалення справедливого судового рішення. У цьому разі йтиметься про дійсну, а не лише про формальну справедливість. Однак проблема полягає у тому, що «справедливість» має сильне емоційне забарвлення і декілька значень. Так, потерпілий, подаючи заяву про вчинення кримінального правопорушення, розраховує на початок кримінального провадження та його справедливе вирішення. Прокурор, передаючи до суду обвинувальний

акт, сподівається, що обвинуваченого досягне «рука справедливості» і, він буде справедливо покараний. Обвинувачений переконаний, що такої «справедливості» забагато. Тож кожен учасник кримінального провадження очікує справедливого судового розгляду та вирішення справи, однак з власної точки зору, яка передбачає його правоту і спростовує позицію протилежної сторони. Тобто для кожного суб'єкта кримінального провадження справедливість означає щось різне.

Справедливість має фундаментальний характер для кримінального провадження: вона охоплює правовий ідеал належного кримінального судочинства та суспільний запит на встановлення істини. Справедливість є передумовою будь-якої процесуальної дії, рішення, вихідним моментом правильного розуміння та застосування закону.

Концепція справедливого кримінального провадження постійно удосконалюється завдяки рішенням Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, Верховного Суду (України), тому ця тема залишається й надалі актуальною.

Стан дослідження. У доктрині кримінального процесу поняття «справедливість» вживається у чотирьох контекстних значеннях: а) як цінність кримінального провадження [1, с. 262-269; 2, с. 8; 3, с. 182-232]; б) як мета кримінального провадження [4, с. 10, 23; 3, с. 233-278]; в) як засада кримінального провадження [5, с. 75, 78; 6; 7; 8, с. 29-32; 3, с. 233-278]; г) як невід'ємний елемент змісту судового рішення, критерій його правосудності та оцінки ефективності й легітимності діяльності судової влади [9; 3, с. 319-330].

Справедливість у кримінальному провадженні була предметом вивчення таких вітчизняних і зарубіжних авторів як Л.М. Аширова, В.М. Бозров, О.В. Гладишева, Н.В. Глинська, С.М. Зеленський, Л.Б. Ісмаїлова, І.І. Когутич, М.О. Колоколов, О.А. Кучинська,

О.П. Кучинська, П.А. Лупінська, Т.Г. Морщакова, М.К. Панько, В.В. Рудич, В.Г. Ярославцев, J. Skorupka та ін. Якщо справедливість у значенні засади кримінального провадження та внутрішньої властивості судового рішення досліджена доволі ґрунтовно, то проблема справедливості як цінності кримінального провадження розкрита лише фрагментарно.

Метою статті є аналіз феномену справедливості як цінності кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як дати характеристику справедливості як цінності кримінального провадження, необхідно звернутися до розуміння поняття «правова цінність» у теорії права.

Привертає увагу багатогранність аспектів цього поняття: а) як власне правові феномени, що визначають зміст, мету й сутність права, лежать в його основі і є засобами осягнення і пояснення правової реальності; б) як типові соціальні вподобання, що одержують офіційне нормативне визнання і захист; в) як досягнення регулятивної культури, котрі виражають позитивний потенціал права, його вклад у забезпечення соціального регулювання, що відповідає потребам соціального прогресу; г) як пережиті людьми і визначені культурою форми позитивного ставлення до правової системи суспільства, які обумовлюють вибір поведінки, що відповідає цій системі, а також юридичну оцінку подій; д) як вироблені правовою свідомістю та наявні у ній узагальнені уявлення про досконалість у різних сферах правової дійсності [10, с. 12; 11, с. 15; 12, с. 79; 13, с. 16; 14, с. 94; 15, с. 37].

У теорії та філософії права аксіоматичним вважається твердження про те, що однією з основних правових цінностей є справедливість. Справедливість є класичною позаправовою цінністю у значенні своєрідного зовнішнього взірця для позитивного права, його моральним

підґрунтям. У європейській правовій культурі істотним компонентом такого морального підґрунтя є права людини.

Справедливість є попередньою умовою здійснення усіх інших цінностей, що визначають орієнтири в життєдіяльності людини. У цьому значенні вона не просто правова цінність, а найвища з усіх соціальних чеснот, цінність, вимоги якої треба задовольняти ще до того, як розглядати вимоги інших цінностей [16, с. 105-122].

Справедливість – вічна складова людського буття, що відображає реальну дію принципу верховенства права. Вона пронизує зміст позитивного права сучасних демократичних держав, сприяючи утвердженню верховенства права. Адресовані людині як суб'єкту права юридичні приписи і вимоги, що суперечать ідеям справедливості, суперечать також принципу верховенства права. Справедливість є виміром верховенства права у суспільстві [17, с. 25-26, 30].

Переконання, що право повинно бути знаряддям справедливості виражається у відомій юридичній максимі *«lex iniusta non est lex»* («несправедливий закон не є законом»). Наведений вислів указує на наявність у права певної цінності. Такою цінністю є справедливість.

Кримінальний процес неможливо уявити без справедливості. Остання пронизує всі його провадження, стадії, інститути, стосується усіх дій та рішень суб'єктів кримінальних процесуальних відносин. Без перебільшення можна стверджувати, що кримінальне провадження опирається на справедливість.

Справедливість, як цінність, є шкалою виміру кримінального процесуального права. Вона є правовим ідеалом кримінального провадження, визначає мету правового регулювання кримінальних процесуальних відносин, орієнтує діяльність суб'єктів кримінального провадження на досягнення певних зразків поведінки.

Про справедливість судового розгляду, в тому числі й у кримінальному провадженні йдеться у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. [18]. Згідно ст.ст. 2, 7 цього закону кожному гарантується право на справедливий суд. Тобто таке право визначено як цінність судового процесу.

Водночас, право на справедливий суд, закріплене у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, не обмежується перерахованими у ній елементами. Ці елементи утворюють лише необхідний *minimum minimorum*, свого роду *condition sine qua non*, що не звільняє від обов'язку дотримання інших засад і гарантій, пов'язаних з поняттям «правосуддя». Європейський суд з прав людини поступово наповнює зміст права на справедливий суд новими положеннями, забезпечуючи гармонізацію засад судочинства, у тому числі й кримінального [19, с. 41].

Праву на справедливий суд кореспондує обов'язок держави справедливо регламентувати кримінальне провадження. Мова йде як про діяльність суб'єктів кримінального провадження, так і про його систему (стадії та кримінальні процесуальні провадження). Тільки тоді, коли окремо взяті норми та інститути кримінального процесуального права матимуть підґрунтя справедливості, кримінальне провадження загалом вважатиметься справедливим. Звідси справедливість є цінністю й у застосуванні приписів кримінального процесуального законодавства. Справедливість також становить цінність ще проєктованих норм та інститутів кримінального процесуального права. На етапах побудови моделей кримінальних процесуальних норм та їх прийняття належить визначити, чи узгоджується їхня суть із справедливістю.

Визнаючи справедливість аксіологічним фундаментом кримінального процесуального права, важливо відповісти на запитання: що слід розуміти під справедливістю як цінністю кримінального провадження?

На нашу думку, поняття справедливого кримінального провадження необхідно розглядати з позиції так званої процедурної справедливості, яка встановлює гарантії прав суб'єктів кримінальних процесуальних відносин.

З цього приводу доречно зазначити, що у правовій доктрині США більшого значення надається цінностям кримінального процесу, ніж кримінального права. Примат процесуальних цінностей над цінностями матеріального права пояснюється тим, що засадничі ідеї американського права знаходять вираз у процедурі прийняття рішень, а не у їхньому змісті, тобто у результатах рішення. Процесуальні цінності визначаються як стандарти, з огляду на які можна оцінювати кримінальний процес у моральних категоріях, незалежно від успішності самого результату. Основними процесуальними цінностями, що вважаються критеріями справедливої процедури, є участь заінтересованих осіб у прийнятті рішення, гуманізм та повага до людської гідності, рівність прав сторін, процесуальна доцільність, безсторонність і неупередженість службових осіб, наділених владними повноваженнями, їх діяльність у межах встановлених повноважень, всебічність та повнота дослідження обставин, розумність строків провадження. У зв'язку з цим, доцільно навести слова судді Верховного Суду США Джексона під час розгляду у 1953 р. справи про депортацію іноземця, який проживав у США більше 25 років, та повертаючись з відвідин своїх родичів в Європі, одержав відмову у праві повторного в'їзду до США без судового рішення. На думку судді Джексона, процедурна справедливість і стабільність становлять невід'ємну підставу свободи. Можна певним чином пережити суворі приписи матеріального права, якщо вони застосовуються об'єктивно та правильно.

Пересічна людина, яка поставлена перед вибором, схильна обрати радянське матеріальне право, яке чесно застосовується, за умови збереження наших процесуальних гарантій, ніж наше матеріальне право, якщо воно втілювалося б у життя за допомогою засад радянського процесуального права [20, с. 30].

Це означає, що цінності процедур, які становлять справедливий судовий розгляд, не залежать від кримінального права. Кримінальне провадження є самостійним джерелом прийняття справедливих процесуальних рішень. У системі права, в якій кримінально-правові норми передбачають жакливі, суворі покарання навіть за найдрібніші проступки, кримінальне процесуальне право, яке містить засадничі гарантії справедливої процедури, має для осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності, значно більше практичне значення, ніж у ситуації, коли функціонує гуманітарне кримінальне право [3, с. 196-197].

Процедурна справедливість визначається через систему цінностей, якими має обґрунтовуватися процесуальний порядок. Процесуальні цінності виражені, зокрема, у таких засадах кримінального провадження, як: верховенство права, змагальність, публічність, диспозитивність, всебічного, повного та неупередженого з'ясування обставин кримінального провадження, презумпція невинуватості, повага до людської гідності, свобода від самовикриття, розумність строків.

Досягнення процедурної справедливості можливе за умови проведення справедливого судового розгляду та ухвалення справедливого рішення.

Водночас необхідно підкреслити, що виконання умов процедурної справедливості ще не гарантує матеріальної справедливості. Тобто цілком можлива ситуація, коли кримінальне процесуальне право задовольняє усі вимоги процедурної справедливості, однак застосування його норм не

забезпечило досягнення матеріальної справедливості. Не йдеться про помилкове застосування норм КК України, а про матеріальну несправедливість у значенні несприйняття рішення як такого, що суперечить почуттю справедливості.

Як приклад, можна навести ситуацію оскарження обвинуваченим вироку суду першої інстанції у частині суворості призначеного покарання. За результатами розгляду його апеляційної скарги суд апеляційної інстанції відмовив у її задоволенні, однак не через те, що визнав вирок місцевого суду законним, обґрунтованим і справедливим, а всупереч цьому. З матеріалів кримінального провадження вбачається, що дії обвинуваченого помилково кваліфіковані судом першої інстанції за статтею КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за менш тяжкий злочин. А оскільки ні прокурор, ні потерпілий чи його представник не поставили питання про перевірку цього вироку в апеляційному порядку, то в силу ч.1 ст. 421 КПК України апеляційна інстанція з власної ініціативи погіршити становище обвинуваченого не вправі. У наведеному прикладі суд апеляційної інстанції не порушив приписи закону, забезпечивши обвинуваченому реалізацію права на оскарження судового рішення. Вимоги процедурної справедливості відтак виконані. Утім з позиції суспільства така ухвала апеляційної інстанції є несправедливою [21].

Можлива й протилежна ситуація – коли несправедливо проведений розгляд завершився ухваленням справедливого у матеріальному розумінні рішення. Такий результат судового розгляду допускає сам законодавець, забороняючи суду апеляційної інстанції скасовувати виправдувальний вирок, ухвалу про лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого (ч.3 ст. 409 КПК України). Зокрема, колегія суддів судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Одеської області залишила без змін виправдувальний вирок Приморського районного суду

м. Одеси від 24 жовтня 2013 р., незважаючи на те, що місцевий суд не надав можливості обвинуваченому виступити у судових дебатах [22].

Класичним зовнішнім мірилом оцінки права є моральні норми, під кутом зору яких можна стверджувати про справедливість чи несправедливість позитивного права. Сказане стосується і кримінального процесуального права. Останнє слід розуміти не тільки як систему правових норм, що визначають діяльність суб'єктів кримінального провадження відповідно до встановленої процедури, але і як систему аксіологічно пов'язаних норм, що становлять результат історичного, культурного, соціального, політичного, правового розвитку суспільства і держави. За такого підходу вирішення кримінального провадження вважатиметься справедливим не тільки з огляду на дотримання положень кримінального процесуального права. Умовою визнання провадження справедливим буде також його позитивна оцінка крізь призму інших критеріїв, ніж саме право.

Визнаючи справедливість цінністю кримінального провадження, необхідно визначити функції, які вона виконує у кримінальному провадженні.

На думку польського вченого Є. Скорупки, справедливість у кримінальному процесі виконує організаційну функцію. Остання передбачає наявність справедливого кримінального процесуального закону та справедливе його застосування [3, с. 209].

З цього приводу варто зазначити, що справедливість, як цінність кримінального провадження, впливає як на правову реальність (кримінальне процесуальне право, його правотворчість та правореалізацію), так і на її ідеальне відображення (правосвідомість). Тому її функція у кримінальному провадженні не обмежується лише наявністю справедливого кримінального процесуального закону та справедливого

його застосування. Справедливість у кримінальному провадженні також виконує: а) системоутворюючу функцію; б) правогарантуючу функцію; в) функцію визначення меж свободи угляду та легітимації правозастосування і його результатів; г) оцінну функцію.

Ще А.Ф. Коні підкреслював, що справедливість повинна знаходити відображення у законодавстві, яке тим вище, чим глибше воно враховує життєву правду людських потреб і можливостей – та у правосудді, яке здійснюється судом, який тим вище, чим більше у ньому життєвого, а не формального відношення до особистості [23, с. 25].

У першому аспекті справедливість визначає модель кримінального провадження, його побудову і структуру, зміст норм кримінального процесуального права. Кожен елемент системи кримінального процесу (стадія, кримінальне процесуальні провадження), порядок регламентації кримінальної процесуальної діяльності, зміст норм та інститутів кримінального процесуального права мають бути сформульовані у такий спосіб, щоб судовий розгляд та вирішення кримінального провадження були справедливими. Відтак й аналіз змісту кримінального процесуального закону повинен вестися з позиції справедливості, гуманності.

Зв'язок кримінальної процесуальної норми та справедливості має двосторонній характер. Норма права є одним із засобів досягнення ідеалу соціальної справедливості в суспільстві, натомість справедливість є засобом забезпечення соціальної цінності кримінальних процесуальних норм та кримінального провадження загалом.

Утім аналіз КПК України дозволяє констатувати про несправедливість деяких положень кримінального процесуального закону.

Не відповідає аналізованій цінності припис ч. 9 ст. 31 КПК України щодо розширеного складу суду при розгляді в судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій кримінальних проваджень стосовно цілої низки

державних службовців та суддів. За логікою законодавця, чим вищою є посада підозрюваного, обвинуваченого, тим більшою має бути забезпеченість його прав.

Не сприяє реалізації справедливості законодавчий підхід щодо не віднесення потерпілого та його представника до суб'єктів подання клопотання про арешт майна (чч. 1, 3 ст. 171 КПК України). Цивільному позивачу не повинно бути надано більше прав, ніж потерпілому. Це тим більше несправедливо, оскільки держава не змогла захистити потерпілого від суспільно небезпечного діяння.

Навряд чи узгоджується з ідеєю справедливості включення до кола суб'єктів права на продовження строку проведення негласної слідчої (розшукової) дії Голови Національної поліції, Голови Служби безпеки України, Директора Національного антикорупційного бюро України, керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, голови державного бюро розслідувань, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого (ч. 5 ст. 246 КПК України). Вищевказані посадовці не мають безпосереднього відношення ні до органів досудового розслідування, ні до процесуального контролю за його здійсненням, ні до надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, ні до продовження строку досудового розслідування. Керівники зазначених структурних підрозділів правоохоронних органів не мають жодних процесуальних повноважень у досудовому розслідуванні, проте з певних причин наділені правом впливати на діяльність слідчого чи іншої уповноваженої особи у тій частині кримінального провадження, що здійснюється негласно.

Негативно з позиції справедливості слід розцінювати припис п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК України про закриття кримінального провадження судом,

якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, оскільки це суперечить ч. 2 ст. 17 КПК України, згідно з якою особа має бути виправдана, якщо сторона кримінального провадження не доведе її винуватість поза розумним сумнівом.

Не є, на наш погляд, справедливим й неврахування думки обвинуваченого при відмові прокурора від апеляційної скарги, поданої на його користь.

Будучи загальноправовою цінністю та цінністю кримінального провадження, справедливість впливає на формування кримінальної процесуальної політики держави.

Тож для визнання кримінальних процесуальних норм та усього кримінального провадження справедливим необхідно: враховувати загальноправову цінність при формулюванні кримінальної процесуальної ідеології; встановлення оптимального балансу між приватними та публічними інтересами; відсутність норм, що породжують обвинувальний ухил; чітке, однозначне регулювання суспільних відносин у сфері кримінального судочинства [6, с. 164].

Водночас навіть справедливий закон не зможе досягти своєї мети, якщо під час його реалізації він буде порушений правозастосуванням, що не відповідає вимозі справедливості. Тобто діяльність державних органів і службових осіб, які наділені владними повноваженнями, має бути підпорядкована тому, щоб вести кримінальне провадження та завершити його у справедливий спосіб.

На першому етапі правозастосування – встановлення фактичних обставин кримінального провадження, справедливість вимагає їх всебічного, повного та неупередженого з'ясування. На практиці нерідко має місце необґрунтоване звуження кола фактичних обставин при прийнятті процесуальних рішень. Воно виражається у невстановленні

елементів складу кримінального правопорушення, неповному вивченні особи обвинуваченого тощо.

Етап вибору кримінальної процесуальної норми також може бути охарактеризований з позиції справедливості. Для прийняття справедливого процесуального рішення необхідно вибрати ту норму права, яка розрахована законодавцем на врегулювання саме цієї ситуації. Правозастосувач не вправі керуватися розумінням права та закону у суперечності з ідеями справедливості сучасного суспільства.

Заключний етап застосування кримінальних процесуальних норм передбачає прийняття справедливого процесуального рішення. Справедливість процесуального рішення – це його моральна бездоганність, найдоцільніше застосування права, найкраща реалізація його соціально позитивної суті.

У літературі виділяють три основні види несправедливих рішень: а) ті, що ґрунтуються на завідомо несправедливій нормі (законно, але не справедливо); б) ті, що ґрунтуються на нормі, яка відповідає суспільним відносинам, які не регулюються, але прийняті з порушенням принципів положень закону (несправедливі внаслідок порушення принципів права); в) ті, що ґрунтуються на завідомо несправедливій нормі та винесені з порушенням принципів (несправедливі в обох випадках) [6, с. 174-175].

Справедливе процесуальне рішення, що є таким лише на папері, не становить собою жодного дієвого механізму поновлення порушених прав, свобод особи, інтересів суспільства і держави. Тому невиконання процесуального рішення робить справедливе кримінальне провадження ілюзорним. Тож справедливість як цінність кримінального провадження пронизує усі стадії правозастосовного процесу, втілюючись у справедливому процесуальному рішенні.

На підставі викладеного, можна сформулювати такі **висновки**. Справедливість як цінність кримінального провадження є соціальним феноменом, що визначає мету кримінального провадження, лежить у його основі, одержавши нормативне закріплення, та слугує критерієм для оцінки процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів кримінальних процесуальних відносин, регулятивним ідеалом кримінальної процесуальної діяльності. Справедливість є шкалою виміру кримінального процесуального права. Вона є правовим ідеалом кримінального провадження, визначає мету правового регулювання кримінальних процесуальних відносин, орієнтує діяльність суб'єктів кримінального провадження на досягнення певних зразків поведінки.

Список використаних джерел

1. Панько Н.К. Проблема справедливости в уголовном судопроизводстве / Н.К. Панько // Вестник ВГУ. Серия право. – 2008. – № 1. – С. 262-269.
2. Рудич В.В. Справедливость в уголовном судопроизводстве: теоретический и прикладной аспекты: автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс» / В.В. Рудич. – М., 2013. – 34 с.
3. Skorupka J. O sprawiedliwości procesu karnego / J. Skorupka. – Warszawa: Wolters Kluwer Polska SA, 2013. – 348 s.
4. Гладышева О. В. Справедливость и законность в уголовном судопроизводстве Российской Федерации: автореф. дисс. на соискание научн. степени докт. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / О. В. Гладышева. – Краснодар, 2009. – 44 с.

5. Ісмаїлова Л.Б. Співвідношення справедливості, законності і рівності в кримінальному судочинстві / Л.Б. Ісмаїлова // Вісник Академії адвокатури України. – 2005. – № 3. – С. 74-81.

6. Аширова Л.М. Проблемы реализации принципа справедливости в уголовном процессе / Л.М. Аширова. – М.: Юрлитинформ, 2007. – 256 с.

7. Кучинська О.А. Зміст принципу справедливості у кримінальному судочинстві України / О.А. Кучинська // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2013. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11koaksu.pdf>

8. Кучинская О.А., Кучинская О.П. Принцип справедливости и уголовно-процессуальное законодательство / О.А. Кучинская, О.П. Кучинская // Закон и жизнь. – 2014. – № 4. – С. 29-32.

9. Зеленський С.М. Концепт справедливості у кримінальному провадженні / С. М. Зеленський // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2013. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13zsmukp.pdf>

10. Бабенко А. Н. Правовые ценности и освоение их личностью : автореф. дисс. на соискание уч. степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» /А. Н. Бабенко. – М., 2002. – 46 с.

11. Балаянц М. С. Фундаментальные правовые ценности современного общества: автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» /М. С. Балаянц. – М., 2007. – 25 с.

12. Алексеев С.С. Общая теория права : учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Проспект, 2009. – 576 с.

13. Михайлов С. В. Правовые ценности : теоретико-правовой аспект : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / С.В. Михайлов. – Ростов-на-Дону, 2012. – 27 с.

14. Горобец К.В. Аксиосфера права: философский и юридический дискурс : монография / К.В. Горобец. – Одеса: Фенікс, 2013. – 218 с.

15. Гаврилова Ю.А. Правовые ценности и смысл права / Ю.А. Гаврилова // Российский журнал правовых исследований. – 2015. – № 3. – С. 35-39.

16. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми / О.В. Грищук. – К.: Атіка, 2007. – 432 с.

17. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: Монографія / У двох книгах / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка [ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін.] / Книга перша: Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії / Відп. ред. Н.М. Оніщенко. – К.: Юридична думка, 2008. – 344 с.

18. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

19. Стандарты справедливого правосудия (международные и национальные практики) / кол. авторов ; под. ред. д. ю. н. Т. Г. Морщаковой. – Москва: Мысль, 2012. – 584 с.

20. Holten G., Lamar L. The criminal courts: structures, personnel and processes / N. Gary Holten, Lawson L. Lamar. – New York: McGraw-Hill, 1991. – 398 p.

21. Ухвала апеляційного суду Львівської області від 28 січня 2014 р. Справа № 462/7776/13. Провадження № 11-кп/783/107/14 // Єдиний

державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37323880>

22. Ухвала апеляційного суду Одеської області від 4 березня 2014 р. Провадження 11-кп/785/55/14 // Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37566809>

23. Кони А.Ф. Собрание сочинений в восьми томах. Т. 6 / А.Ф. Кони; под общ. ред. В.Г. Базанова, А.Н. Смирнова, К.И. Чуковского. – М.: Юрид. лит., 1968. – 696 с.

Бобечко Н. Р.

Справедливість як цінність кримінального провадження

У статті досліджено феномен справедливості у кримінальному провадженні. На підставі підходів, сформульованих у теорії права, позицій, викладених у доктрині кримінального процесу, автор розглядає справедливість як цінність кримінального провадження. Обґрунтовано, що справедливість є правовим ідеалом кримінального провадження, визначає мету правового регулювання кримінальних процесуальних відносин, орієнтує діяльність суб'єктів кримінального провадження на досягнення певних зразків поведінки.

Ключові слова: правові цінності, кримінальне провадження, справедливість.

Бобечко Н. Р.

Справедливость как ценность уголовного производства

В статье исследован феномен справедливости в уголовном производстве. На основании подходов, сформулированных в теории права,

позиций, изложенных в науке уголовного производства, автор рассматривает справедливость как ценность уголовного производства. Обоснованно, что справедливость является правовым идеалом уголовного производства, определяет цель правового регулирования уголовно-процессуальных отношений, ориентирует деятельность субъектов уголовного процесса на достижение определенных образцов поведения.

Ключевые слова: правовые ценности, уголовное производство, справедливость.

Bobechko N. R.

Justice as value of criminal proceedings

In the article the justice phenomenon in criminal proceedings is researched. On the basis of the approaches formulated in the theory of the law, the positions stated in a science of criminal proceedings, the author considers justice as value of criminal proceedings. Justice is a legal ideal of criminal proceedings, determines the purpose of legal regulation of criminal procedure relations, focuses activity of subjects of criminal procedure on achievement of certain samples of behaviour. Justice has fundamental character for criminal proceedings: it covers a legal ideal of appropriate criminal trial and public inquiry about a true establishment. Justice is the precondition of any legal proceeding, the decision, a starting point of correct understanding and law application. It is impossible to present criminal procedure without justice. It covers all its stages, institutes, concerns all actions and decisions of subjects of criminal procedure relations. Without exaggeration it, is possible to assert that the criminal proceedings lean on justice. Justice as value is a scale of measurement of the criminal procedure right. Justice influences forming of a criminal procedure policy of the state. It is a social phenomenon that determines the criminal proceedings purpose, lies in its basis, having received standard

fastening, and serves as criterion of an estimation of procedural decisions and actions of subjects of criminal procedure relations, regulatory ideal of criminal procedure activity.

Key words: legal values, criminal proceedings, justice.